

ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНСЬКО-ЧЕСЬКОЇ КОМІСІЇ З ПИТАНЬ
ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА(1993-1999)

Важливу роль у розширенні двостороннього українсько-чеського співробітництва відіграла діяльність українсько-чеської Комісії з питань торговельно-економічного співробітництва, перше засідання якої відбулося 13-14 грудня 1995 р. в Празі (далі Комісія). Українську делегацію очолював заступник міністра зовнішніх економічних зв'язків і торгівлі України В. Олійник, чеську делегацію – заступник міністра промисловості і торгівлі ЧР М.Сомол. Комісія констатувала, що за даними митного комітету України взаємні поставки товарів у 1994 р. склали 173, 6 млн. дол. США, а за 10 місяців 1995 р. – 215, 8 млн. дол. США. За даними чеської сторони вартість експорту товарів у 1994 р. склав 323,5 млн. дол. США, а за 10 місяців 1995 р. – 327 млн. дол. США. За даними чеської статистики взаємний товарообіг між країнами на кінець 1995 р. склав 399, 7 млн. дол. США, а за даними української статистики – 264,2 млн. дол. США, тобто взаємний товарообіг зріс у порівнянні з 1994 р. майже на 11-12 %. Існуючі розбіжності в статистичних даних члени Комісії пояснювали різними методами опрацювання інформації. Комісія вважала за доцільне доручити експертам двох країн розібратись у виявлених розбіжностях [1,2,3]. Але очевидні розбіжності показників взаємних поставок товарів винні не лише різні методики розрахунків, а й значний нелегальний потік товарів через українські митниці.

Крім того, Комісія відмітила наявність значного потенціалу для збільшення товарообігу між країнами, але для цього необхідно догори правову базу торговельно-економічних відносин привести у відповідність до стандартів ЄС. При спробах України приєднатись до СЕФТА чеська сторона заявила, що буде підтримувати такі її домагання, але таке стане можливо лише після дотримання Україною всіх передумов вступу, головною з яких є членство в ГАТТ/СОТ. Водночас Комісія рекомендувала міністерствам у січня 1996 р. виробити проект двосторонньої угоди про уникнення подвійного оподаткування. На засіданнях Комісії знову повернулись до заборгованості України перед ЧР за „Ямбурзькою” угодою. Комісія підготувала проект міжурядової угоди, в якій було оцінено вартість об'єктів переданих ЧР у власність Україні в 91,08 млн. УРО, в тому числі виконаних робіт на 31.12.1991 р. в обсязі 11,91 млн. УРО, що орієнтовно відповідало 1 млрд. метрів кубічних природного газу. Чехія настоювала, щоб Україна погасила цю заборгованість до 1998 р. [4].

На засіданні Комісії з'ясувалось, що уряд ЧР 14 грудня 1994 р. в односторонньому порядку надав Україні пільги у відповідності до загальної митної преференції. Відповідне повідомлення було опубліковано 1 травня 1995 р. Це означало, що ЧР з 1995 р. надає Україні митні преференції на експорт товарів з нашої країни до Чехії, що є певним елементом лібералізації міжнародної торгівлі. Торгово-промислова палата України повідомила, що вона хотіла отримати інформації про надання пільг українським товарам, а тому просила підтвердити українським експортерам сертифікат форми „А” на експорт товарів. Чеська сторона настоювала, щоб ця проблема була вирішена урядовцями чим швидше [5,6]. На початку 1996 р. між Україною і Чехією було підписано Угоду про взаємне працевлаштування громадян України і ЧР [7], а наприкінці року Угоду про взаємне визнання еквівалентності оцінок відповідності. Угода передбачала погодження груп експертів та перелік організацій по сертифікації, які мали бути акредитовані в системі обох держав. [8]. Проблеми цивільного українсько-чеського співробітництва опинились в центрі уваги лише в 1996 р., коли було підписано, парафровано та підписано Угоду між урядами України і Чехії про взаємне працевлаштування громадян. Угода засвідчила, що укладений між двома державами Договір про дружбу і співробітництво двох держав почав виконуватись [9].

27-28 травня 1997 р! в Києві відбулось друге засідання українсько-чеської Комісії з питань торговельно-економічного співробітництва, на якому обговорювався рівень підготовки текстів угод до запланованого на червень 1997 року візиту президента ЧР В. Гавела в Україну. До візиту Комісія підготувала такі тексти угод: про запобігання подвійного оподаткування; про співпрацю соціального характеру; про співпрацю в галузі атомної енергетики і важкої промисловості; про реалізацію Ямбурзьких договорів; про автомобільний транспорт; про автомобільний транспорт [10,11]. Крім того, Комісія підтвердила, що Україна і Чехія закінчили підготовку до підписання двосторонньої (Україна, РФ, СР, ЧР) угоди про транзит і транспортування ядерних матеріалів. Водночас на засіданні велись переговори про підготовку до підписання Протоколу про заохочення експорту чеських товарів в Україну

Найбільш ефективним способом зміцнення економічного співробітництва Комісія вважала розвиток виробничої кооперації і створення спільних підприємств. Комісія підтримала реалізацію спільних проектів по модернізації і підвищенні безпеки українських атомних електростанцій, що були розроблені спеціалістами чеських фірм „Шкода ЯМ” і АТ „Мотоков” (виробники спеціальної апаратури) вартістю в 300 млн. дол. США та здійснені спеціалістами ядерно-енергетичного комплексу. Чеська сторона запропонувала свої послуги в модернізації і реконструкції підприємств газової, нафтової і нафтохімічної промисловості, а українська – співробітництво в області ВПК. Крім того, позитивно було оцінено співробітництво між чеськими АТ „Алта”, АТ „Пржеровський

машинобудівний завод ” та українським АТ „Полтавський гірничо-збагачувальний комбінат”, спрямоване на модернізацію виробничих потужностей українського підприємства. Водночас Комісія створила двосторонню робочу групу експертів для підготовки пропозицій щодо лібералізації торгівлі між країнами та погодила проведення 11-14 листопада в Києві чеської національної промислової виставки за участю 80-ти фірм [14].

У Празі 8-10 вересня 1998 р. відбулося третє засідання українсько-чеської Комісії з питань торговельно-економічного співробітництва України та Чехії. На ньому було розглянуто причини відставання України у реалізації домовленостей по „Ямбурзькій” угоді. Водночас комісія відзначила, що вдалося з вини української сторони вирішити питання довгострокових поставок обладнання, арматур і запасних частин для українських АЕС. З питань української заборгованості за поставки обладнань чеською фірмою „Шкода ЯМ” [14]. Незважаючи на це, Україна і Чехія домовились про участь чеських фірм в реконструкції і модернізації газової, нафтової і нафтохімічної промисловості України поставками чеського обладнання та участю компанії СЖД „Dopravní systémy” поставками комплектуючих у виробництві трамвайних вагонів на підприємстві „Дніпромськелектротранс”. На засіданнях комісії українська сторона також звернулася з проханням збільшити обсяги кредитів для фінансування експорту товарів з ЧР в Україну [15].

Комісія також підвела підсумки українсько-чеського торговельно-економічного співробітництва за перше півріччя 1998 р. За даними чеської статистики товарообіг між Україною і ЧР склав 493,6 млн. дол. США, в тому числі експорт з ЧР в Україну 262,7 млн. дол. США, а імпорт з України в ЧР – 230,9 млн. дол. США. За українськими даними товарообіг за цей час між країнами склав 388,3 млн. дол. США, в тому числі експорт з України в ЧР – 171,5 млн. дол. США, а імпорт з ЧР в Україну – 208,8 млн. дол. США [16]. Підведення підсумків товарообігу між країнами виявили розбіжності в українських і чеських даних. За даними української статистики товарообіг між країнами скоротився більш ніж на 9 % порівнянні з 1997 р., а за чеськими статистичними даними – на 8,5 %. З огляду на те, що все ще існували розходження в статистичних даних об'ємів взаємної українсько-чеську торгівлю, сторони домовились доручити експертам з'ясувати причини розбіжностей у статистичних даних.

Загальні підсумки торговельно-економічного співробітництва України та Чехії в 1999 р. було підведено на Четвертому засіданні міжурядової українсько-чеської комісії з питань торговельно-економічного співробітництва, яка відбулась 16-17 листопада того ж року. На засіданні було заслухано інформацію про стан торговельно-економічних відносин України з ЧР за 9 місяців року. На кінець 1999 р. за українськими даними загальний товарообіг зменшився на 272,8 млн. дол. США, тобто на 7,1 % в тому числі експорт до ЧР – до 141,4 млн. дол. США, а імпорт з ЧР в Україну – до 131,4 млн. дол. США. За чеськими даними взаємний товарообіг

Відомими скоротився до 414 млн. дол. США, тобто на 8,4 %, в тому числі експорт з Чехії в Україну складав 240,9 млн. дол. США, а імпорт Чехії з України скоротився до 173,1 млн. дол. США. Падіння взаємного товарообігу між Україною і Чехією пов'язане із падінням обсягів поставок із ЧР таких видів продукції, як: обладнання для атомних електростанцій на 30 млн. дол. США в порівнянні з аналогічним періодом 1998 р., пластмаси і виробів з них на 11,2 млн. дол. США, продукції хімічної промисловості на 4 млн. дол. США, друкарської продукції поліграфічної промисловості на 3,7 млн. дол. США, текстилю і текстильних виробів на 3,1 млн. дол. США [17].

На засіданнях Комісії було досягнуто домовленостей про співпрацю в сільськогосподарському секторі шляхом постачання сільськогосподарської техніки чеського виробництва, проведенням спільних конференцій та семінарів. Розвиваючи співробітництво в галузі енергетики, Комісія прийшла до висновку про необхідність укладення між українськими і чеськими фірмами угоди по постачання енергетичного устаткування чеських фірм для потреб енергетичної галузі України за рахунок експортних поставок електроенергії з України. Провідними організаціями, які згодились на реалізацію таких намірів, від Чехії були – консорціум постачальників, створений фірмою „Чехпол Енерджи”, за участю АТ „Шкода Прага”, „ЧЕЗ Прага”, ІЗВЗ „Мілевско” та ін., від української сторони – ГПВД „Трансенерго”. Чеська сторона Комісії проінформувала про зацікавленість фірми „АБІ – Енергетичні системи” (м. Брно) взяти участь у реалізації проекту „Реабілітація і розширення централізованого теплопостачання м. Львів” [18].

Водночас Комісія відмітила, що Україна не розраховувалась з фірмою „Богородчани Ям” (м. Пльзень) за постачання обладнання для українських АЕС. Вартість „Південноукраїнської АЕС” складала 7,7 млн. дол. США, а „Львівської АЕС” – 12,2 млн. марок ФРН. Україна і Чехія розвивали також співробітництво в галузі нафтової і газової промисловості, зокрема по створенню установок когенерації на компресорних станціях української газотранспортної системи. Першим об'єктом для створення цих установок було обрано компресорну станцію „Богородчани”. Співробітництво в галузі промисловості передбачало: створення нових матеріалів і технологій; розробку програм використання відходів виробництва і споживання на період до 2005 р.; розвиток кольорової металургії України та виробництво спеціальних конструкцій сталі; державну підтримку розвитку хімічної промисловості; розвиток технологічної бази машинобудування, лазерної техніки і технології, легкої і лісопереробної промисловості [19].

Крім того, Україна виявила зацікавленість у науково-технічному співробітництві з ЧР в таких напрямках: нові технології і технологічне обладнання, проектування і створення авіаційної техніки; розробка нової медичної техніки, інструментів і медичних приладів; розробка автомобілів спеціального призначення; верстатобудування; електронна апаратура і засоби зв'язку і т. ін. Чеська частина Комісії

наполягала на виконанні домовленостей, закріплених у „Меморандумі про заходи, спрямовані на лібералізацію умов взаємної торгівлі між Україною і ЧР”. На засіданні Комісії було створено спільну Робочу групу з питань опрацювання пропозицій щодо можливої лібералізації умов взаємної торгівлі [20].

Загалом діяльність українсько-чеської Комісії з питань торговельно-економічного співробітництва сприяла інтенсивному пошуків економічної співпраці, але як свідчить аналіз даних за 1993-1999 рр. мало місце ряд негативних для України показників у її торгівлі з Чехією. Одним з таких показників було переважання імпорту з ЧР над експортом в Чехію включно до 1999 р. І це відбувалось при загальному зростанні обсягів торгівлі між країнами. Протягом 1993-1998 рр. була характерною асиметричність зовнішньої торгівлі України з Чехією. За даними української статистики дефіцит зовнішньої торгівлі нашої країни з ЧР в 1995 р. склав 30 млн., у 1996 р. – 87,4 млн., у 1997 р. – 57,6 млн., у 1998 р. – 36,3 млн. дол. США. За чеськими даними Чехія мала негативний торговий баланс з Україною у 1995 р. 59,5, у 1996 – 60,6, у 1997 р. – 54,3, у 1998 р. – 31,8 млн. дол. США. Лише у 1999 р. за чеськими даними Чехія вийшла на позитивний торговий баланс з Україною у 67,8 млн. дол. США. У 1999 р. відбулось зниження обсягів українсько-чеської торгівлі. За чеськими даними український експорт до Чехії зменшився, а імпорт України з Чехії зріс на 10 млн. дол. США. Чеські дані свідчать, що Чехія вперше з 1994 р. вийшла на позитивне торгове сальдо у взаємній торгівлі з Україною. Цікаво, що за українськими даними Україна також вперше з 1994 р. вийшла на позитивне торгове сальдо у торгівлі з Чехією в 1999 р. Головною причиною падіння чеського експорту в Україну було погіршення економічної ситуації в ЧР і брак фінансових засобів для купівлі українських товарів [21].

Література:

1. Поточний архів Торговельно-економічної місії України у складі Посольства України в Чеській Республіці. Положення про Українсько-чеську Комісію з питань торговельно-економічного співробітництва (17 березня 1994 р.) // Справа № 02-06/508 від 17 березня 1994 р. – с.1-2.
2. Поточний архів Торговельно-економічної місії України у складі Посольства України в Чеській Республіці. Протокол второго засідання Українско-чешской Комисии по вопросам торгового-экономического сотрудничества (27-28 мая 1997 г.) // Справа № 02-05/422 від 2-4 червня 1997 р. – с.1-3.
3. Поточний архів Торговельно-економічної місії України у складі Посольства України в Чеській Республіці. Протокол первого (инициального) заседания Украинско-чешской Комисии с питань торговельно-экономического сотрудничества (13-14 грудня 1995 р.) // Справа № 02-05/624 від 19-22 грудня 1995 р. – с.1-6.
4. Там само.- Справа № 02-05/624 від 19-22 грудня 1995 р. – с.5.
5. Поточний архів Торговельно-економічної місії України у складі Посольства України в Чеській Республіці. Положення про Українсько-чеську Комісію з питань торговельно-економічного співробітництва (17 березня 1994 р.) // Справа № 02-06/508 від 17 березня 1994 р. – с.10.

Автономний архів Торговельно-економічної місії України у складі Посольства України в Чеській Республіці. Протокол першого (інавгураційного) засідання Українсько-чеської комісії з питань торговельно-економічного співробітництва (13-14 грудня 1995 р.). – Справа № 02–05/624 від 19-22 грудня 1995 р. – с.4.

Автономний архів Посольства України в Чеській Республіці. Угода між Урядом України та Урядом Чеської Республіки про взаємне працевлаштування громадян України і Чеської Республіки // Справа № 203–684 від 21.03.1996. – с.10.

Автономний архів Торговельно-економічної місії України у складі Посольства України в Чеській Республіці. Протокол першого (інавгураційного) засідання Українсько-чеської комісії з питань торговельно-економічного співробітництва (13-14 грудня 1995 р.). – Справа № 02–05/624 від 19-22 грудня 1995 р. – с.4.

Автономний архів Посольства України в Чеській Республіці. Угода між Урядом України та Урядом Чеської Республіки про взаємне працевлаштування громадян України і Чеської Республіки // Справа № 203–684 від 21.03.1996. – с.9.

Автономний архів Посольства України в Чеській Республіці. Угода між Урядом України та Урядом Чеської Республіки про міжнародні автомобільні перевезення // Справа № 203–684 від 10.07.1997 р. – с.1-5.

Автономний архів Посольства України в Чеській Республіці. Угода між Урядом України та Урядом Чеської Республіки про торговельно-економічні зв'язки і науково-технічне співробітництво // Справа № 203–439 від 17.03.1997 р. – с.1-6.

Автономний архів Торговельно-економічної місії України у складі Посольства України в Чеській Республіці. Протокол другого засідання Українсько-чеської Комісії по питанню торгово-економічного співробітництва (27-28 мая 1997 г.) // Справа № 02–05/422 від 2-4 червня 1997 р. – с.10-12.

Автономний архів Торговельно-економічної місії України у складі Посольства України в Чеській Республіці. Протокол третього засідання Чесько-української Комісії з питань торговельно-економічного співробітництва (8-10 вересня 1998 р.) // Справа № 03–01/401 від 17 вересня 1998 р. – с.1-3.

Автономний архів Торговельно-економічної місії України у складі Посольства України в Чеській Республіці. Статистичні дані двостороннього Українсько-чеського співробітництва за січень-березень 2003 р. // Справа № 01–04/1997 від 12.04.2003. – 7 с.

Автономний архів Торговельно-економічної місії України у складі Посольства України в Чеській Республіці. Протокол четвертого засідання Міжурядової Українсько-чеської комісії з питань торговельно-економічного співробітництва (16-17 листопада 1999 р.) // Справа № 03–05/612 від 24 листопада 1999 р. – с.2-3.

Автономний архів Торговельно-економічної місії України у складі Посольства України в Чеській Республіці. Звіт Торговельно-економічної місії України в Чеській Республіці про торговельно-економічні відносини за 1991-2000 рр. // Справа № 01–04/516 від 24.10.2000 р. – 10